

УДК 635.32.

Код UPOV: CYNAR_CAR

Методика

проведення експертизи сортів артишоку посівного та іспанського
(*Cynara cardunculus* L.) на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів *Cynara cardunculus* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння або рослини

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається рослинний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість рослинного матеріалу має становити:

- а) для сортів, які розмножуються насінням – 1500 насінин або 5 г;
- б) для сортів, які розмножуються вегетативно – 60 рослин.

2.3 Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 40 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,7 × 0,5 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють візуально та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці

ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 40 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 40 рослин або частин 40 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 40 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 10 рослин або частин 10 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту, яку використовують для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності інбредних ліній і гібридів приймається популяційний стандарт 5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 40 рослин допускаються чотири нетипові. Для оцінки однорідності вегетативно розмножуваних сортів приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 40 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування сортів артишоку посівного або артишоку іспанського використовують такі ознаки:

- Центральна жилка: за товщиною на відстані 35 см від основи (ознака 14);
- Головне стебло: діаметр (ознака 19);
- Центральний кошик: за довжиною (ознака 20);
- Центральний кошик: діаметр (ознака 21);
- Зовнішній приквіток: основа за товщиною (ознака 39);
- Рослина: кількість бічних кошиків на головному стеблі (ознака 40).

Ознаки, корисні для групування сортів артишоку посівного:

- Листок: інтенсивність розсічення (ознака 3);
- Лише для сортів артишоку посівного. Головне стебло: час початку подовження (ознака 17);
- Лише для сортів артишоку посівного. Центральний кошик: форма поздовжнього розрізу (ознака 22);
- Лише для сортів артишоку посівного. Зовнішній приквіток: фіолетове забарвлення зовнішнього боку (ознака 30).

Ознаки, корисні для групування сортів артишоку іспанського:

- Листок: інтенсивність розсічення (ознака 3);
- Лише для сортів артишоку іспанського. Жилки: забарвлення (ознака 9);
- Жилки: шипи за довжиною (ознака 16).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати (висаджувати) сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови докільця це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(A) – артишок посівний;

(C) – артишок іспанський;

(a)–(d) – пояснення до Таблиці ознак у розділі 8.

7. Таблиця ознак сортів артишоку посівного та іспанського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1.1 QN	<u>Лише для сортів артишоку посівного.</u> Рослина: за висотою VG/MS (a) 8	низька	3	
		середня	5	Vert Globe (A)
		висока	7	Madrigal (A)
1.2 QN	<u>Лише для сортів артишоку іспанського.</u> Рослина: за висотою VG/MS 8	низька	3	
		середня	5	Rouge d'Alger (C)
		висока	7	Verde de Peralta (C)
2. QN	Листок: положення VG (a) 8	пряме	1	Pêtre (A), Vert de Provence (A), Vert de Vaulx en Velin (C)
		напівпряме	3	Camus de Bretagne (A), Olympus (A), Plein blanc amélioré (C)
		горизонтальне	5	Blanc hyérois (A), Symphony (A)
3. (*) (+) QN	Листок: інтенсивність розсічення VG (a) 8	слабка	3	Blanca de Tudela (A), Plein blanc amélioré Puvis (C), Violet de Provence (A)
		середня	5	Ateca (C), Loma (A), Plein blanc amélioré (C)
		сильна	7	Opal (A), Vert de Vaulx en Velin (C)
4. (+) PQ	Частка листка: форма верхівки (за винятком верхівкової частки) VG (a) 8	вузькозагострена	1	Ateca (C), Matterhorn (A), Vert de Vaulx en Velin (C)
		широкозагострена	2	Plein blanc amélioré (C)
		заокруглена	3	
5. (+) QN	Частка листка: кількість вторинних часток VG (a) 8	відсутня або дуже мала	1	Plein blanc amélioré (C), Puvis (C), Violet de Provence (A)
		мала	3	Camus de Bretagne (A), Matterhorn (A), Rouge d'Alger (C)
		середня	5	Blanc hyérois (A), Popvert (A), Vert de Vaulx en Velin (C)
		велика	7	Opal (A)
		дуже велика	9	

1	2	3	4	5
6. QN	Листкова пластинка: пухирчастість VG (a) 8	слабка	3	Blanc hyérois (A), Matterhorn (A), Plein blanc amélioré (C)
		помірна	5	Calico (A), Rouge d'Alger (C)
		сильна	7	Chrysanthème (A), Harmony (A)
7. PQ	Листкова пластинка: забарвлення VG (a) 8	жовто-зелене	1	Bianco avorio a foglia frastagliata (C), Blanc hyérois (A)
		світло-зелене	2	Salambo (A)
		зелене	3	Plein blanc amélioré (C)
		темно-зелене	4	Madrigal (A)
		сіро-зелене	5	Camus de Bretagne (A), Symphony (A), Vert de Vaulx en Velin (C)
8. (*) QN	<u>Лише сорти артишоку</u> <u>посівного.</u> Жилки: антоціанове забарвлення біля основи VG (a) 8	відсутнє або дуже слабке	1	Blanca de Tudela
		слабке	3	Castel, Loma
		середнє	5	Adir, Opal, Pètre
		сильне	7	Violet de Provence
		дуже сильне	9	
9. (*) PQ	<u>Лише сорти артишоку</u> <u>іспанського.</u> Жилки: забарвлення 8	білувате	1	Plein blanc amélioré
		світло-зелене	2	Vert de Vaulx en
		зелене	3	Velin
		темно-зелене	4	
		світло-червоне	5	
		червоне	6	
		темно-червоне	7	Rouge d'Alger
10. QN	<u>Лише сорти артишоку</u> <u>іспанського.</u> Центральна жилка: вільні листочки за довжиною VG/MS (a) 8	короткі	3	
		середні	5	
		довгі	7	
11. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку</u> <u>іспанського.</u> Центральна жилка: за довжиною від основи до верхівки VG/MS (a) 8	коротка	3	
		середня	5	Gigante di Romagna, Vert de Vaulx en Velin
		довга	7	Ateca

1	2	3	4	5
12. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку іспанського.</u> Жилки: за шириною на відстані 5 см від основи VG/MS (a) 8	вузькі	3	Vert de Vault en Velin
		середні	5	
		широкі	7	
13. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку іспанського.</u> Жилки: за шириною на відстані 35 см від основи VG/MS (a) 8	вузькі	3	Vert de Vault en Velin
		середні	5	
		широкі	7	
14. (*) (+) QN	Центральна жилка: за товщиною на відстані 35 см від основи VG/MS (a) 8	дуже тонка	1	Matterhorn (A), Violet de Camargue (A)
		тонка	3	Opal (A), Vert de Vault en Velin (C)
		середня	5	Plein blanc amélioré Puvis (C)
		товста	7	Menuet (A), Plein blanc amélioré (C)
		дуже товста	9	Verde de Peralta (C)
15. QN	<u>Лише сорти артишоку іспанського.</u> Центральна жилка: профіль внутрішньої сторони на відстані 5 см від основи VG (a) 8	слабко увігнутий	3	Plein blanc amélioré
		увігнутий	5	Rouge d'Alger
		сильно увігнутий	7	
16. (*) (+) QN	Жилки: шипи за довжиною VG/MG (a) 8	відсутні або дуже короткі	1	Bianco inerma (C), Madrigal (A)
		короткі	3	Castel (A), Plein blanc amélioré (C)
		середні	5	Vert de Vault en Velin (C), Violet de Provence (C)
		довгі	7	Epineux argenté de Plainpalais (C), Spinoso Sardo (A)
17. (*) (+) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Головне стебло: час початку подовження MG 5–6	ранній	3	Blanca de Tudela
		середній	5	Opal
		пізній	7	Madrigal

1	2	3	4	5
18.1 QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Головне стебло: за висотою (від основи до центрального кошика) VG/MS (b) 7	низьке	3	Blanca de Tudela, Opal
		середнє	5	Madrigal, Matterhorn
		високе	7	Olympus
18.2 QN	<u>Лише сорти артишоку іспанського.</u> Головне стебло: за висотою (від основи до центрального кошика) VG/MS (b) 7	низьке	3	
		середнє	5	Plein blanc amélioré Puvis
		високе	7	Ateca
19. (*) (+) QN	Головне стебло: діаметр VG/MS (b) 7	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
20. (*) QN	Центральний кошик: за довжиною VG/MS (b) 7	короткий	3	Ateca (C)
		середній	5	Imperial Star (A)
		довгий	7	Adir (A)
21. (*) QN	Центральний кошик: діаметр VG/MS (b) 7	малий	3	Ateca (C)
		середній	5	
		великий	7	Matterhorn (A)
22. (*) (+) PQ	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Центральний кошик: форма поздовжнього розрізу VG/MS (b) 7	трикутна	1	Violet de Provence
		овальна	2	Madrigal, Opal
		видовжена	3	Chrysanthème
		округла	4	
		сплюснута	5	
23. (+) PQ	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Центральний кошик: форма верхівки VG (b) 7	гостра	1	Violet de Provence
		заокруглена	2	Camus de Bretagne, Concerto, Madrigal
		плеската	3	Chrysanthème
		вдавлена	4	Pètre
24. (*) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Центральний кошик: антоціанове забарвлення внутрішніх приквітків VG (c)	відсутнє або дуже слабке	1	Popvert
		слабке	3	Catsel, Harmony, Madrigal, Opal
		помірне	5	Blanc hyérois, Matterhorn
		сильне	7	Chrysanthème

1	2	3	4	5
	7	дуже сильне	9	Salambo
25. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Центральний кошик: внутрішні приквітки за щільністю VG (c) 7	нещільні	3	
		помірної щільності	5	Blanca de Tudela, Camus de Bretagne
		щільні	7	Madrigal
26. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Квітколоже: діаметр VG/MS (b), 7	малий	3	Violet de Provence
		середній	5	Camus de Bretagne, Opal
		великий	7	Salambo
27. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Квітколоже: за товщиною VG/MS (c), 7	тонке	3	Blanc hyérois, Blanca de Tudela
		середнє	5	Daniel, Pètre
		товсте	7	Camus de Bretagne, Castel
28. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Квітколоже: форма поздовжнього розрізу VG (c) 7	плеската або слабко вдавнена	1	
		помірно вдавнена	2	Camus de Bretagne, Salambo, Tempo
		сильно вдавнена	3	Blanc hyérois, Imperial Star
29. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Центральний кошик: час початку розкриття MG/MS 7	ранній	3	Chrysanthème, Imperial Star, Loma
		середній	5	Camus de Bretagne
		пізній	7	Blanca de Tudela, Madrigal, Popvert
30. (*) (+) PQ	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Зовнішній приквіток: фіолетове забарвлення на зовнішньому боці VG (d), 7	відсутнє або дуже слабке	1	Harmony
		слабке	2	Violet de Provence
		помірне	3	Chrysanthème
		сильне	4	Concerto, Salambo
		дуже сильне	5	Velours
31. (+) QL	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Зовнішній приквіток: забарвлення верхівки на зовнішньому боці VG (d), 7	зелене	1	Calico
		бронзове	2	Blanc hyérois, Sakiz
		сіре	3	Camus de Bretagne
32. (*) (+)	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Зовнішній	гостра	1	Harmony, Spinoso Sardo
		пласка	2	Concerto, Talpiot

1	2	3	4	5
PQ	приквіток: форма верхівки VG (d), 7	виїмчаста	3	Chrysanthème, Imperial Star, Madrigal, Matterhorn
33. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Зовнішній приквіток: виїмка за глибиною VG (d), 7	мілка	1	Castel, Pyrenees, Violet de Provence
		середня	3	Blanc hyérois, Monquelina
		глибока	5	Chrysanthème, Imperial Star
34. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Зовнішній приквіток: відгин верхівки VG (d), 7	усередину	1	Chrysanthème
		прямо	2	Castel, Violet de Provence
		назовні	3	Olympus
35. (*) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Зовнішній приквіток: шип за довжиною VG (d), 7	відсутній або дуже короткий	1	Matterhorn, Opal
		короткий	3	Chrysanthème, Pyrenees
		середній	5	Violet de Provence
		довгий	7	Spinoso Sardo
		дуже довгий	9	
36. (+) QL	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Зовнішній приквіток: шипик VG (d), 7	відсутній	1	Chrysanthème, Pyrenees
		наявний	9	Camus de Bretagne
37. (*) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Зовнішній приквіток: за формою VG (d), 7	ширший, ніж довший	1	Calico, Cric, Pètre
		широкий і довгий	2	Camus de Bretagne, Pètre
		довший, ніж ширший	3	Harmony, Vert de Provence
38. (+) QN	<u>Лише сорти артишоку посівного.</u> Зовнішній приквіток: основа за довжиною VG/MS (d), 7	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
39. (*) (+) QN	Зовнішній приквіток: основа за товщиною VG/MG (d), 7	тонка	1	
		середня	2	Blanc hyérois, Imperial Star, Popvert
		товста	3	Pètre
40. (*) QN	Рослина: кількість бічних кошиків на головному стеблі VG/MS 8	дуже мала	1	
		мала	3	Blanc hyérois
		середня	5	Salambo
		велика	7	Chrysanthème
		дуже велика	9	Cynamed

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів артишоку посівного та іспанського

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1-ий рік життя	
1	Сходи
2	1-ий–3-ій справжні листки
3	Розетка
2-ий та наступні роки життя	
4	Відростання
5	Розетка
6	Стеблування
7	Бутонізація
8	Цвітіння
9	Плодоношення
10	Достигання насіння

8.1 Основні сорти для групування артишоку посівного та іспанського

– класифікувати сорти як артишок посівний, якщо хоча б одна ознака відповідає артишоку посівному і відсутні ознаки, які стосувалися б іспанського артишоку (у сірій зоні для всіх інших ознак);

– класифікувати сорти як іспанський артишок, якщо хоча б одна ознака не знаходиться в зоні іспанського артишоку та в зоні артишоку посівного (у сірій зоні для всіх інших ознак);

– в усіх інших випадках випробуванню підлягають сорти артишоку посівного та іспанського.

Наступні ознаки використовують для групування сортів артишоку посівного та іспанського:

Ознака 14. Центральна жилка: за товщиною на відстані 35 см від основи.

1		Артишок посівний
2		
3		
4		
5		
6		
7		Артишок іспанський
8		
9		

Ознака 18. Головне стебло: за висотою (від основи до центрального кошика).

1		Артишок посівний
2		
3		
4		
5		
6		
7		

8		Артишок іспанський
9		

Ознака 19. Головне стебло: діаметр.

1		Артишок іспанський
2		
3		
4		
5		
6		Артишок посівний
7		
8		
9		

Ознака 20. Центральний кошик: за довжиною.

1		Артишок іспанський
2		
3		
4		
5		
6		Артишок посівний
7		
8		
9		

Ознака 21. Центральний кошик: діаметр.

1		Артишок іспанський
2		
3		
4		
5		
6		Артишок посівний
7		
8		
9		

Ознака 39. Зовнішній приквіток: основа за товщиною.

1		Артишок іспанський
2		
3		
4		
5		Артишок посівний
6		
7		
8		
9		

Ознака 40. Рослина: кількість бічних кошиків на головному стеблі.

1		Артишок посівний
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		Артишок іспанський
9		

8.2 Ознаки обстежують за таким ключем у другій колонці Таблиці ознак, як зазначено нижче:

(а) Ознаки на рослині, листках (листок, листкова пластинка, жилки = центральна жилка листка визначають у центральній частині пластинки) необхідно спостерігати на повністю розвинутих рослинах у фазі відразу після появи першого кошика, головне стебло подовжується. Спостереження здійснюють на стадії 10–12 листків на 3–4 вузлі лисків від основи рослини.

(б) Ознаки на головному генеративному стеблі та центральному кошику слід обстежувати під час збору врожаю (найбільший розмір центрального кошика відразу перед відгином нижньої частини приквітків).

(с) Дані ознаки обстежують на зібраних центральних кошиках, розрізаних повздовж.

(д) Ознаки зовнішньої приквітки обстежують на 5-му витку приквітків від основи центрального кошика (закрита приблизно середня третина кошика).

8.3 Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До 3. Листок: інтенсивність розсічення.

Включно первинні і вторинні частки листка.

3
Слабка

5
середня

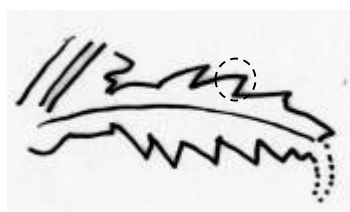

7
сильна

До 4. Частка листка: форма верхівки (за винятком кінцевої частки).

1
Вузькозагострена

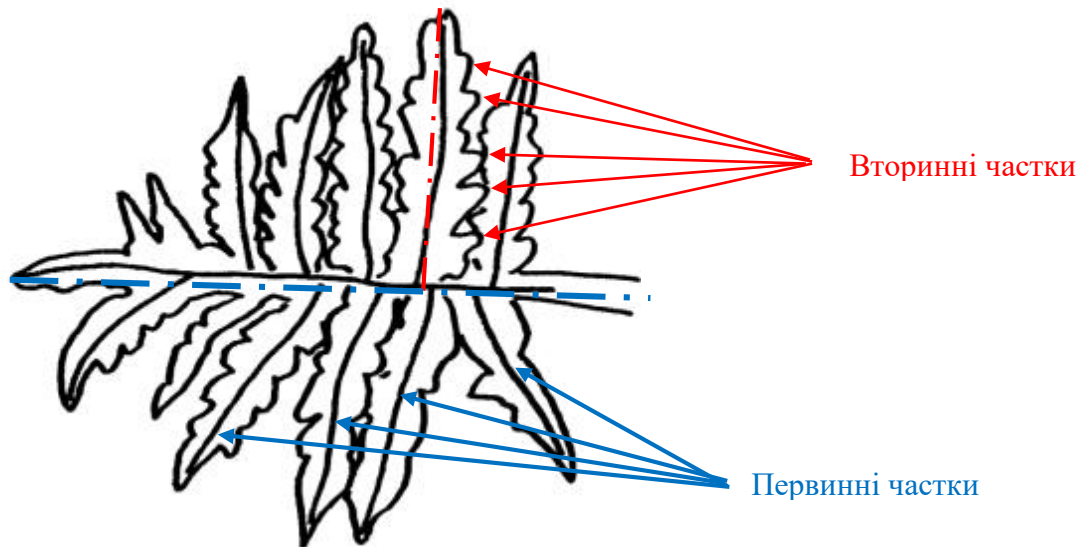

2
широкозагострена

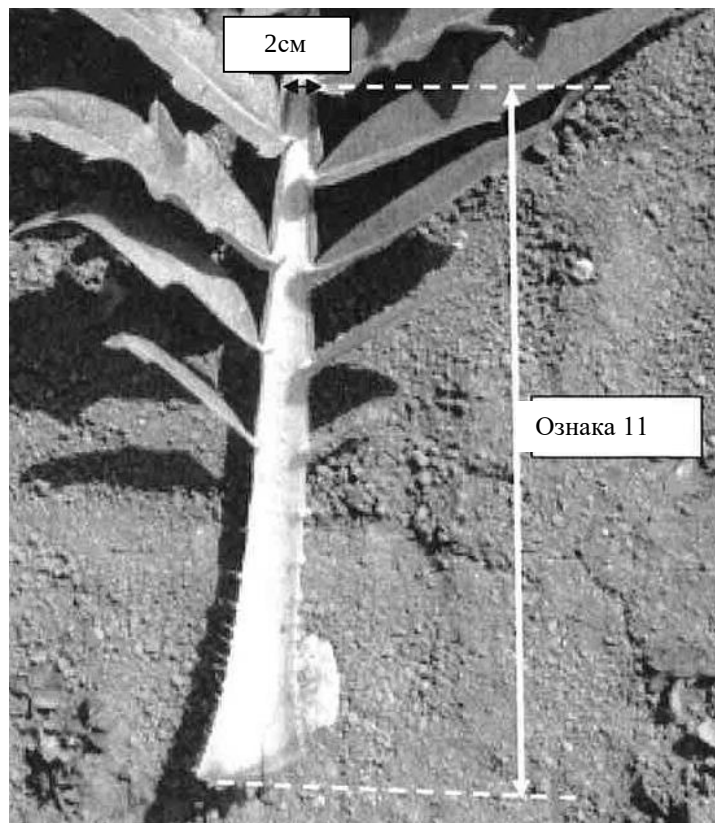
3
заокруглена

До 5. Частка листка: кількість вторинних часток.

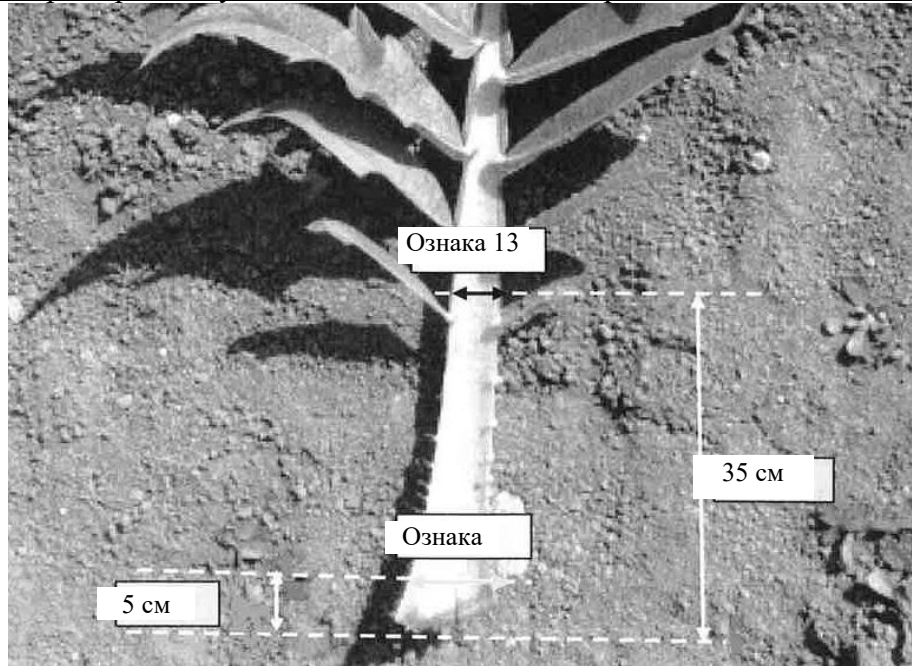
До 11. Лише сорти артишоку іспанського. Центральна жилка: за довжиною від основи до верхівки.

Довжину центральної жилки вимірюють від основи листка до точки на ребрі завширшки 2 см.

До 12. Лише сорти артишоку іспанського. Жилки: за шириною на відстані 5 см від основи.

До 13. Лише сорти артишоку іспанського. Жилки: за шириною на відстані 35 см від основи.

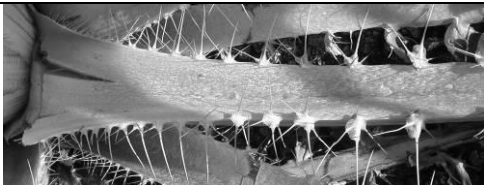

До 14. Центральна жилка: за товщиною на відстані 35 см від основи.

1	3	5	7	9
Дуже тонка	тонка	середня	товста	дуже товста

35 см від
основи

До 16. Жилки: шипи за довжиною.

Короткі	3	
середні	5	
довгі	7	

До 17. Лише сорти артишоку посівного. Головне стебло: час початку подовження.

Часом початку подовження стебла вважають час виходу квітконоса з розетки листків.

Стебло подовжується впродовж усього життя рослини. Після утворення розетки листків трансформація стебла призводить до розвитку складного суцвіття – складного зонтика з квіткових головок.

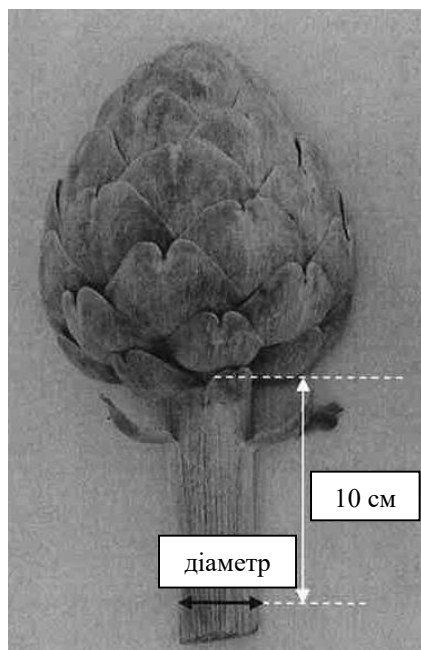
Згідно Foury (1967) є шість фенологічних етапів органогенезу. Перші два етапи чітко визначають розвиток цвітіння.

Стадія А: головне стебло ще дуже коротке, повністю обгорнуте листками. У нижній частині розетки прощупується кошик.

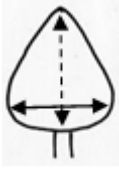
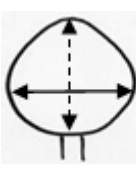
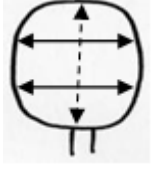
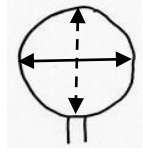
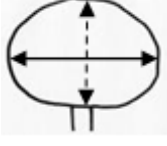
Стадія Б: головне стебло видовжується, листки розгортаються. В центрі розетки з'являється квітковий кошик.

До 19. Головне стебло: діаметр.

Діаметр головного стебла вимірюють на відстані 10 см нижче центрального кошика на стадії його повного фізіологічного розвитку (збір урожаю).

До 22. Лише сорти артишоку посівного. Центральний кошик: форма поздовжнього розрізу.

		Розміщення найширшої частини		
		нижче середини		посередині
		помітно	ледь помітно	
Співвідношення довжина/ширина	стиснутий видовжений	 1 трикутна	 2 овальна	 3 видовжена
				 4 округла
				 5 сплюснута

 Найбільший діаметр = d
 Найбільша висота = h

До 23. Лише сорти артишоку посівного. Центральний кошик : форма верхівки.

1
Гостра

2
заокруглена

3
плеската

4
вдавлена

До 25. Лише сорти артишоку посівного. Центральний кошик: внутрішні приквітки за щільністю.

3

Нещільні

5

помірної щільності

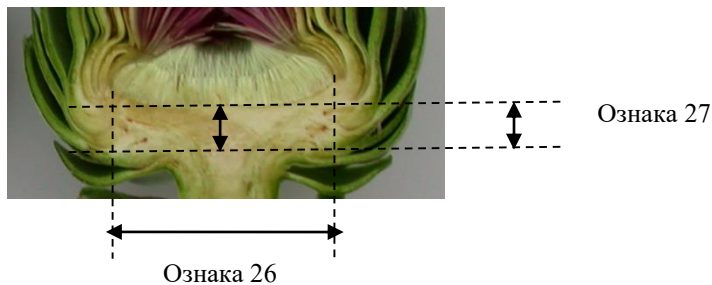

7

щільні

До 26. Лише сорти артишоку посівного. Квітколоже: діаметр.

До 27. Лише сорти артишоку посівного. Квітколоже: за товщиною.

До 28. Лише сорти артишоку посівного. Квітколоже: форма позовжнього розрізу.

1

Плеската або слабко вдавлена

2

помірно вдавлена

3

сильно вдавлена

До 29. Лише сорти артишоку посівного. Центральний кошик: час початку розкриття.

Часом початку розкриття центрального кошика вважають час, коли центральний кошик відкрився в 50% рослин.

До 30. Лише сорти артишоку посівного. Зовнішній приквіток: фіолетове забарвлення на зовнішньому боці.

1 Відсутнє або дуже слабе   2 слабе   3 середнє   4 сильне   5 дуже сильне

До 31. Лише сорти артишоку посівного. Зовнішній приквіток: забарвлення верхівки на зовнішньому боці.

1 Зелене   2 бронзове   3 сіре

До 32. Лише сорти артишоку посівного. Зовнішній приквіток: форма верхівки.

1 Гостра   2 пласка   3 виїмчаста

До 33. Лише сорти артишоку посівного. Зовнішній приквіток: виїмка за глибиною.

1
Мілка

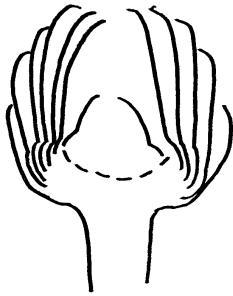

3
середня

5
глибока

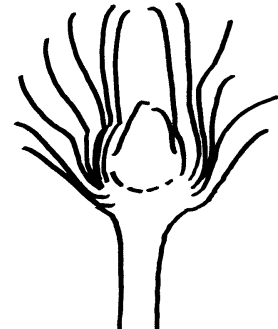
До 34. Лише сорти артишоку посівного. Зовнішній приквіток: відгин верхівки.

1
Усередину

2
прямо

3
назовні

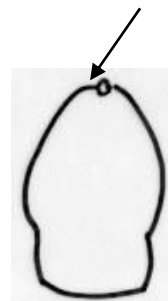
До 36. Лише сорти артишоку посівного. Зовнішній приквіток: шипик.

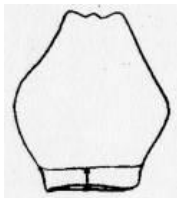
1
Відсутній

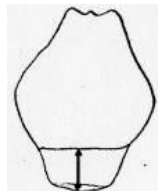
9
наявний

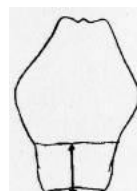
До 38. Лише сорти артишоку посівного. Зовнішній приквіток: основа за довжиною.

3
Коротка

5
середня

7
довга

До 39. Зовнішній приквіток: основа за товщиною.

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Artichoke, Cardoon (*Cynara cardunculus* L.) (TG/184/4 UPOV) // Geneva. 2011-10-20. – 46 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg184.pdf